

О.В. Пернарівський, канд. екон. наук, доц.,
Національний університет Державної податкової служби України

ОЦІНКА РИЗИКУ БАНКРУТСТВА БАНКУ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

Сучасна світова фінансова криза, яка супроводжується банкрутствами, зокрема, американських та європейських банків, перекинулась і на вітчизняну банківську систему. Це знову актуалізувало проблему передбачення виникнення фінансових криз у банківській системі і прогнозування банкрутств банків.

Банкрутство банку виникає, як правило, внаслідок значних втрат, що спричиняє виникнення ситуації, коли активи банку стають меншими від його зобов'язань. Це є проявом ризиків, з якими пов'язана банківська діяльність. Основними серед них, як свідчать останні події, є ризик ліквідності, кредитний ризик, інвестиційний ризик, валютний ризик, відсотковий ризик. Таким чином, можна стверджувати, що прогнозування банкрутства банку зводиться до визначення ймовірності того, що величина неочікуваних втрат банку внаслідок прояву ризиків, яку прийнято називати економічним капіталом банку, перевищить його балансовий капітал.

Враховуючи те, що величину неочікуваних втрат банку прийнято визначати на основі показника ризикової вартості (*VaR*), оцінка ймовірності банкрутства банку зводиться до визначення рівня надійності *a*, з яким можна бути впевненим у тому, що величина економічного капіталу банку не перевищить його балансовий капітал. Відповідно величину $1-a$ можна розглядати як оцінку ймовірності банкрутства банку. Даний показник визначається із такого співвідношення:

$$k_a \cdot \sigma = BK, \quad (1)$$

де k_a – поправочний коефіцієнт (значення функції Лапласа), що відповідає заданому рівню надійності;
 σ – волатильність втрат банку внаслідок прояву ризиків;
BK – балансовий капітал банку.

Волатильність втрат банку визначається на основі визначення волатильностей чинників відповідних ризиків (втрат у випадку дефолту позичальника, валютних курсів, відсоткових ставок, курсів цінних паперів) та сум, що піддаються цим ризикам (експозицій ризику). Експозицією кредитного ризику є кредитний портфель ризику ліквідності та відсоткового ризику – геп (розрив) банку, інвестиційного ризику – інвестиційний портфель банку.

Проблемою під час використання показника *VaR* при оцінюванні ризиків банку, як свідчать останні події на банківському ринку України, є неврахування втрат при виникненні кризових ситуацій, які можуть трапитись з імовірністю

1 – *a*. Для їх визначення може бути використаний ступінь ризику, що отримав назву “умовний капітал під ризиком” (*CVaR* – *Conditional Value-at-Risk* або *ES* – *Expected Shortfall*). Цей показник відображає середнє значення втрат, які можуть виникнути з імовірністю 1 – *a*. Умовний капітал під ризиком визначається за такою формулою:

$$CVaR_{\alpha}(X) = M(X/X \geq VaR_{\alpha}(X)), \quad (2)$$

де X – випадкова величина (втрати банку);

M – умовне математичне сподівання;

$VaR_{\alpha}(X)$ – величина економічного капіталу банку, яка може бути визначена за формулою (1).

Оцінка ризику банкрутства банку може бути визначена із співвідношення:

$$CVaR_{\alpha} = BK. \quad (3)$$

Оскільки умовний капітал банку під ризиком більший, ніж його економічний капітал, то і оцінка імовірності банкрутства банку, визначена за формулою (3), буде вищою за оцінку, визначену за формулою (1). Отже, в сучасних умовах прогнозування банкрутства банку на основі оцінки його ризиків доцільно здійснювати із застосуванням умовного капіталу банку під ризиком.